

Oponentský posudek

na diplomovou práci Zuzany Kudláčkové České překlady arabské prózy po roce 1945 (FF UK 2010)

Vedoucí práce: Doc. PhDr. František Ondráš, PhD.

K velkým úkolům české arabistiky bezpochyby patří zaplnit mezeru v překládání z arabské literatury. Ačkoliv mají arabistická studia v českých zemích pevnou a bohatou tradici a vydala řadu předních odborníků na arabský svět, je s podivem, jak málo příležitostí měla česká veřejnost seznámit se s moderní arabskou literaturou prostřednictvím překladů do češtiny – zvláště vezmeme-li v potaz, jak rozsáhlá je oblast, kde se arabština jako literárního jazyka užívá a jaký vývoj moderní arabská literatura prodělala. Dokonce i nositel Nobelovy ceny Nagíb Mahfúz je v češtině zastoupen pouze jediným, a to ne zcela stěžejním dílem.

Zuzana Kudláčková se ve své diplomní práci zhostila úkolu zmapovat české překlady arabské prózy mezi lety 1945-2005, podat jejich úplnou bibliografii, pokud jde o díla knižní, a částečnou u děl vydaných časopisecky. Její práce je doplněním a rozšířením stávajících – zastaralých či neúplných – bibliografií (Petráček, článkové bibliografie časopisů aj.). Nedílnou součástí práce je rovněž hodnocení šesti moderních překladů arabské prózy. Obě části práce by tak měly sloužit jako vodítko arabistům se zájmem o literární překlad, přičemž cílem autorky je jednak poukázat na vývoj překladatelské činnosti i v souvislosti s ediční politikou a společenskou situací, jednak poskytnout výčet přeložených děl, který by měl překladatelům odhalit bílá místa v překladové produkci, a v neposlední řadě upozornit na úskalí, která na překladatele z kulturně vzdáleného jazyka čekají.

První kapitola je spíše stručným a výčtovým přehledem kontaktů českých zemí s arabským světem, resp. islámským Orientem, a vývoje české orientalistiky do roku 1945. *Druhá kapitola* se již věnuje specifikům překládání z arabštiny. Autorka se zde opírá o kritický aparát současné translologie a správně poukazuje na obtížné lavírování překladatelů „nezápadních“ literatur mezi „exotizací/orientalizací“ a „naturalizací“, vytrhující překládané dílo z jeho kulturního kontextu. Je rovněž poukázáno na obtíže při překládání arabské prózy, které vyplývají z kulturních specifik arabského světa, z rozdílného vývoje arabské prózy, rozdílnosti arabské kulturní scény mezi řadou zemí s vlastními dialekty (a diglosií v rámci jedné a téže země) i ze stylistických zvláštností arabštiny. Diplomantka se dotýká otázky čtenářského očekávání (exotika, orientalismus) a s tím souvisejícího výběru překladů či naopak podbízení se ze strany arabských autorů orientovaných na západní trh.

Třetí část práce si všímá periodik a nakladatelství, kde vycházely poválečné překlady z arabštiny, i jejich nakladatelské politiky. *Pátá kapitola* má souhrnný charakter a je podrobným soupisem konkrétních překladů arabské prózy v letech 1945-2005 včetně krátkého zhodnocení vývoje překladatelské činnosti. Poslední, *šestý oddíl*, potom přistupuje ke konkrétní analýze překladatelských technik u šesti překladů prózy, přičemž největší pozornost je věnována těm místům, na nichž se nejjasněji odlišuje přístup jednotlivých překladatelů – tj. místům zatíženým kulturně specifickými charakteristikami, která mohou překladatele svádět buď k poučování a neúnosnému zatěžování textu poznámkami, vysvětlivkami a vsuvkami, či naopak prokázat jeho kreativitu při „subverzivní naturalizaci“, kdy autor ponechá originálu jeho specifika, aniž by zbytečně ztěžoval jeho recepci českým čtenářem.

Ač je sestavení podrobné bibliografie překladů z arabštiny do češtiny bezpochyby záslužným činem, lze snad právě tuto poslední část považovat za největší přínos diplomové práce. Autorka zde výborně uplatnila své teoretické poznatky otázek překladu a relativně věcně zhodnotila možné přístupy k překládání „jiných“ literatur. Tato část může sloužit všem

začínajícím i pokročilým překladatelům arabské literatury jako dobrý nástroj sebereflexe a ujasnění si vlastní tvůrčí metody. Lze jenom litovat, že nezabírá větší část práce – velmi zajímavá by například byla hlubší stylistická analýza arabských literárních textů v porovnání s českými (se zaměřením na překladovost). Podobně by stálo za úvahu, zda nerozšířit část věnovanou teoretickým úvahám o překládání z arabštiny a jeho funkci v mezikulturní výměně, kde by diplomantka jistě bohatě uplatnila translatologické teorie a jejich konkrétní aplikaci v českém prostředí či porovнала praxi ve „větších“ jazycích. Naopak by snad bylo možno navrhnout zkrácení či úpravu 5. kapitoly, která je z velké části dublována příloženou bibliografií překladů. Práce by tak mohla být v řadě míst spíše analytičtější než výčtová a zaměřit se více na přenos idejí v procesu překládání mezi relativně vzdálenými kulturami. Řadu těchto výtek je nesporně možno připsat na vrub skutečnosti, že obsáhlejších překladů z moderní arabské prózy je poskrovnu; autorka tak měla k dispozici poměrně omezený materiál, z něhož se i přes veškerá úskalí poměrně zdárně pokusila vytěžit maximum.

Ani výše uvedené kritické poznámky – určené především jako podnět autorce, pokud by zvažovala vydání výsledků svého bádání např. ve formě odborného článku – by neměly zastínit opravdový přínos práce, spočívající ve fundované reflexi překladatelské praxe na poli arabské literatury a pořízení zevrubné bibliografie. Práce je napsána čtivě a kultivovaně a beze sporu splňuje veškeré nároky kladené na diplomovou práci. Proto práci doporučuji k obhajobě s hodnocením „výborně“.

V Praze 15.8.2010

PhDr. Petr Kučera, PhD.

